

ความหลากหลายทางเพศในสถาบันอุดมศึกษา

นพดล ปกรณ์นิมิตดี

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Noppadon.pa@spu.ac.th

ข้อมูลจากรายงานข่าว ความว่า “ทางเครือข่ายสตรีข้ามเพศฯ ได้เข้าเรียกร้องต่อ นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ(ศธ.) เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 52 ที่ผ่านมา เพื่อให้ศธ. สั่งการให้ทุกมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ พิจารณาแก้ไขกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของ มหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการแต่งกายของสตรีข้ามเพศเป็นกรณีพิเศษ และให้นิสิต นักศึกษา บัณฑิต และอาจารย์สตรีข้ามเพศ ที่เป็นไปตามการวินิจฉัยและมีใบรับรองทางการแพทย์แล้ว แต่งกายให้ ตรงกับจิตใจของตนเองได้ อย่างไรก็ตามการร้องเรียนครั้งนี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับกฎหมายค่านาหน้า นามและการรับรองเพศทางกฎหมายของสตรีข้ามเพศแต่อย่างใด และไม่ยอกำให้นำเรื่องนี้มาเป็น ประเด็นป้ายเบี่ยงที่จะไม่แก้ไขกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย (มติชนออนไลน์ เข้าถึง 10 ธ.ค 52)

คำถามที่ใคร่ขอเริ่มต้นถามท่านผู้อ่านทั้งหลายก็คือ ถึงเวลาแล้วหรือยัง ที่เราควรรับฟังเสียง เรียกร้อง จากพวกเขาเหล่านี้ และตามมาด้วย คำถามข้อหนึ่งที่น่าสงสัยที่เกิดขึ้นหลังจากได้อ่าน รายงานข่าวฉบับนี้จบแล้ว ก็คือ กฎ ระเบียบของมหาวิทยาลัย โดยส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับการแต่ง กาย เขียนไว้อย่างไม่ถูกต้อง หรือจริงๆแล้วมีปัญหาในการปฏิบัติตามที่ไม่สอดคล้องกับ ภาวะการณ์ในปัจจุบันนั้นหรือไม่

บางท่าน อาจเลยไปถึงขั้น กฎระเบียบเกี่ยวกับการแต่งกายนี้ ขัดกับรัฐธรรมนูญ หรือ ขัดกับ หลักสิทธิมนุษยชนด้วย

ความจริง เป็นเช่นนั้นจริงหรือ.....หรือความจริงควรเป็นเช่นไร.....?

จากข้อเท็จจริงที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่า ระเบียบการแต่งกายของนักศึกษาใน สถาบันอุดมศึกษา ซึ่งไม่ว่าจะออกมาในรูปแบบ ข้อบังคับ หรือระเบียบ หรือประกาศ โดยส่วน ใหญ่ ก็ได้อ้างอำนาจแห่งกฎหมายที่สถาบันอุดมศึกษาแห่งนั้นๆ อยู่ภายใต้บังคับอยู่ ซึ่งใน ข้อบังคับ หรือ ระเบียบ หรือประกาศ ว่าด้วยการแต่งกายของนักศึกษา บางแห่งแม้ประกาศว่าด้วย เครื่องแต่งกายจะอ้างว่าเป็นอำนาจอธิการบดี แต่อำนาจหน้าที่ของอธิการบดี ก็มีกฎหมายกำกับและ ควบคุมอยู่ดี ซึ่งโดยส่วนใหญ่ ก็จะแบ่งการแต่งกายของนักศึกษาออกเป็น ชาย และ หญิง

ชายให้แต่งกายอย่างนี้ หญิงให้แต่งกายอย่างนี้ เช่น หญิงให้สวมกระโปรง ชายให้ผูก เนคไท เป็นต้น ซึ่งถ้านักศึกษาทั้งหลายได้แต่งกายตาม กฎ ระเบียบที่มหาวิทยาลัยกำหนด ได้

ถูกต้องตามเพศ ของตน ก็ไม่น่าจะมีปัญหาแต่ประการใด และส่วนใหญ่ของระเบียบการแต่งกาย ในทุกสถาบัน ก็จะคล้ายคลึงกัน อาจจะแตกต่างกันตรงเครื่องหมาย สีของเนคไท สีของกระโปรง หรือกางเกงบ้าง เป็นต้น

กฎ กติกาดั้งเดิมที่ผ่านมา จนถึงปัจจุบัน นักศึกษาชาย จึงต้องสวมกางเกง ระเบียบการแต่งกายจึงไม่สามารถเขียนให้นักศึกษาชาย สวมกระโปรงได้ เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นก็จะอาจดูเป็นเรื่อง แปลกประหลาด อยู่

แต่เมื่อสภาพการณ์ในปัจจุบัน ที่เราเริ่มเห็น นักศึกษาชาย ที่แต่งกายเป็นนักศึกษาหญิง ทั้ง เสื้อผ้า เครื่องแต่งกายอื่น เป็นแบบนักศึกษาหญิง ลักษณะเช่นนี้มีศัพท์คำหนึ่งที่เกิดขึ้นมา ก็คือคำว่าคนข้ามเพศ หรือภาษาอังกฤษใช้คำว่า transgender หรือกรณีที่ชาย แต่ใจเป็นหญิง ก็เข้าใจว่า อาจเรียกว่า สตรีข้ามเพศ นั่นเอง

โดยข้อมูลจากเครือข่ายสตรีข้ามเพศ กล่าวว่า โดยในทางการแพทย์ถือว่าสตรีข้ามเพศเป็น ภาวะอาการป่วยและโรคทางจิตเวชชนิดเดียวกับที่เพศร่างกายขัดแย้งกับเพศของจิตไร้สำนึก หรือ เรียกว่าโรคเพศสลับ (Transsexualism) ซึ่งจะรู้สึกด้วยตลอดเวลาว่าเพศร่างกายของตนเองนั้นผิด แตกต่างกับเกย์ ฝู้ด ที่ยังคงพึงพอใจกับอวัยวะเพศชายของตนเอง แต่ชอบที่จะแต่งกายเป็นหญิง เท่านั้น โดยหลักการแพทย์ระบุว่าโรคดังกล่าว บำบัดได้ด้วยการให้ผู้ป่วยแต่งกายและดำเนินชีวิต เป็นเพศตรงข้ามกับร่างกาย หรือผ่าตัดแปลงเพศ (มติชนออนไลน์ เข้าถึง 10 ธ.ค 52)

เมื่อเกิดข้อเท็จจริงใหม่เช่นนี้ คำถามก็คือว่า กฎ ระเบียบ เกี่ยวกับเรื่องเครื่องแต่งกาย ของ สถาบันอุดมศึกษา อยู่ในวิสัยที่สถาบัน จะสามารถแก้ไขได้หรือไม่

เบื้องต้น กฎ ระเบียบ หรือแม้กระทั่งกฎหมาย เป็นสิ่งที่มนุษย์เขียนขึ้น แน่นนอนมันย่อม แก้ไข เปลี่ยนแปลงได้ เมื่อกาลเวลาเปลี่ยน สถานการณ์เปลี่ยน หรือเหตุผลเปลี่ยนไป แต่แน่นอน ละ สิ่งใดใดในโลก ย่อมมีทั้งบวกและลบเสมอ ทั้งคนเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย เจกเช่นเหรียญที่มี สองด้าน

คำพิพากษาฎีกาที่ 157/2524 กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า “เพศของบุคคลธรรมดา กฎหมาย รับรองและถือเอาตามกำเนิด.....” ชาย และ หญิง ในแง่กฎหมายนั้น ย่อมมีสิทธิและ หน้าที่แตกต่างกันในบางเรื่อง เช่น หน้าที่ในการต้องรับใช้ชาติ เป็นต้น

หลายท่านอาจมองว่า เรื่องของกฎหมาย กับเรื่องเครื่องแต่งกายนักศึกษา เป็นสิ่งที่ พิจารณาแยกจากกันได้ก็จริง แต่หลายท่านอาจมีทราบบว่าสถาบันอุดมศึกษา ทุกแห่งมีกฎหมาย กำกับและควบคุม หรือ กำกับและดูแลอยู่ กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ ก็ออกโดยอาศัยอำนาจ แห่งกฎหมาย การเขียนกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่มีข้อความไปรับรองในสิ่ง ที่เกินเลยไปจาก สิ่งที่กฎหมายยอมรับ จะอยู่ในวิสัยที่สถาบันอุดมศึกษา ควรจะทำหรือจะดำเนินการเป็นผู้นำได้ หรือไม่ จึงเป็นสิ่งที่น่าคิด

ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะมีอยู่ด้วยกัน 4 ข้อ อันได้แก่ 1. การสอนวิชาการและวิชาชีพ 2. การวิจัย 3. บริการวิชาการแก่สังคม และ 4. การส่งเสริมถ่ายทอดวัฒนธรรมและปลูกฝังความเป็นพลเมืองดี

ในอีกแง่มุมหนึ่ง หลายท่านอาจมองว่า สังคมเปลี่ยนแปลงไป มหาวิทยาลัย ควรเปิดกว้างในเรื่องสิทธิ เสรีภาพ นักวิชาการบางท่านเลยไปถึงขั้นบอกว่า ไม่จำเป็นที่จะต้องแต่งกายด้วยชุดนักศึกษาก็ได้ (จะนั่นถ้านักศึกษาชายจะแต่งกายเป็นนักศึกษาหญิงก็ไม่น่าจะเป็นไร) กรณีความเห็นนี้อาจเป็นสิ่งที่ต้องระมัดระวัง เพราะมันเป็นคนละเรื่องกัน เพราะสถานศึกษา ใช้เรื่องเครื่องแต่งกาย เป็นตัวฝึกระเบียบวินัยแก่นักศึกษาด้วย การปฏิบัติตามระเบียบ วินัยของสถานศึกษา จึงไม่ใช่เรื่องที่นักเรียน นักศึกษา จะกล่าวอ้างว่าตนสูญเสียสิทธิ เสรีภาพ

ท้ายสุดนี้ หลายสถาบันเอง เข้าใจว่าก็ได้มีการอะลุ่มอล่วยในเรื่องนี้มาโดยตลอด เพราะเข้าใจถึงปัญหา และสภาพจิตใจของนักศึกษา ที่เป็นสตรีข้ามเพศเหล่านี้ แม้ปัจจุบัน อาจจะยังมีจำนวนไม่มากก็ตาม แต่สำหรับสถาบันการศึกษาอาจเป็นเรื่องยาก หรือจะเหมาะสมหรือไม่ ที่จะเป็นผู้นำ ขอมรับในเรื่องนี้ได้ คงต้องฝากเป็นคำถามไว้ เพราะอย่าลืมคนในสังคมไทย ข่อมต้องมีผู้ที่ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับเรื่องนี้

สถาบันการศึกษาในยุคสมัยนี้ จึงคงอาจทำได้เพียงแค่ขลอเวลาการเลือกเดินเส้นทางชีวิตไว้ให้นักศึกษาที่เป็นสตรีข้ามเพศเหล่านี้ได้เรียนจบไปแล้ว แล้วหลังจากนั้น คงเป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละคนที่ค่อยเลือกเดินชีวิตในเส้นทางตามแต่ที่พวกเขาประสงค์ ต่อไป